

1. Vymezení venkova

1.1. Obecné poznatky k vymezení venkova

Problematika venkova vchází do popředí zájmu od chvíle, kdy došlo k prudkému růstu měst v důsledku průmyslového rozvoje. Součástí změn, které s sebou přináší industrializace a následná místy až živelná urbanizace, je i mnohem zřetelnější rozdíl mezi venkovem a městem. I přesto, že dichotomie pojmů „město“ a „venkov“ zde jasně existovala již od dob starověkých měst, až v období urbanizace se stává častým předmětem mnoha vědních oborů od sociologie přes geografii až po ekonomii či architekturu.

Cílem studií zmíněných vědních oborů není jen teoretické zkoumání těchto dvou odlišných prostředí, ale i praktické řešení logicky divergentního vývoje a často velmi značných sociálních, kulturních a ekonomických disparit mezi venkovem a městem. Studium těchto disparit i případnými snahami o jejich zmírnění se dnes zabývá značné množství institucí, jako veřejná správa, nadnárodní instituce, nevládní organizace i samotné obce.

Hned na počátku zkoumání venkova narážíme na zásadní a obtížně řešitelný problém: nalezení hranice mezi venkovem a městem. Navzdory zřetelnému vnímání odlišností neexistuje jasná hranice mezi tím, co je ještě město, a tím, co je již venkov; neexistuje totiž ani jednoznačná definice těchto dvou pojmů. Problémy při hledání hranice a definice venkova jsou znásobeny obrovskou variabilitou venkovského osídlení v území, kde se setkáváme s odlehlými osadami či dokonce samotami, klasickými vesnicemi či příměstskými obcemi, které jsou značně zasaženy suburbanizačními tendencemi. Samostatnou kategorií jsou malá městečka a městyse, které se často v mnoha ohledech daleko více podobají venkovu než městu. Charakter venkova je rozdílný i na úrovni jednotlivých regionů, kde se z mnoha důvodů (včetně historických) vyvinula často velmi odlišná venkovská osídlení se svým nezaměnitelným rázem. Například středočeský venkov je zcela odlišný od venkova slezského či jihomoravského.

K potížím při vymezení venkova přispívá i překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.

V současnosti neexistuje jednotná definice pojmu venkov. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD¹⁾, které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni lokální (tj. obce) je venkov definován jakožto sídla s hustotou menší než 150 obyvatel/km². Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony:

- **převážně venkovské**, kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
- **významně venkovské**, kde ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel regionu
- **výrazně městské**, kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Tato definice však nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě osídlených venkovských oblastech a je někdy obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána spíše jako nástroj mezinárodního srovnání.

Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymežovány na základě:

- počtu obyvatel obce nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů (viz výše uvedená metodika OECD)
- statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu²⁾
- charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)

¹⁾ Tuto definici používá i Eurostat.

²⁾ V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Existuje však mnoho měst i s mnohem nižším počtem obyvatel, která statut města získala v minulosti. Podle současného zákona o obcích mohou o statut města navíc požádat obce, které byly městem před datem 17. května 1954 bez ohledu na počet obyvatel. Zákon dále definuje pojem městyse. Obce s tímto statutem lze těžko jednoznačně definovat jako venkovské nebo městské, svým významem se řadí mezi tyto dvě kategorie.

- dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)
- věkového složení obyvatelstva
- přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva
- vzdělanostní struktury obyvatelstva
- míry nezaměstnanosti
- vyjížděky a dojížděky do zaměstnání
- zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- intenzity bytové výstavby
- dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů
- různých kombinací více kritérií

1.2. Vymezení venkova v národních dokumentech

Rozvoj venkova v České republice je zakotven ve strategickém dokumentu Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 a realizuje se prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, jehož nejnovější verze je z 28. listopadu 2008.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází jak z legislativy EU (Nařízení Rady č. 1698/2005), tak zákonů ČR, mezi něž patří:

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

NSPRV je určující pro celé území České republiky a pro vymezení venkova je zde využita metodika OECD, kam patří území všech krajů kromě Hl. města Prahy. Dále dokument zmiňuje pojem venkovské obce, za které považuje především obce s méně než 2 000 obyvateli.

Cílem NSPRV je rozvoj venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení vlivů intenzivního zemědělského hospodaření.

Pro období 2007 – 2013 slouží v oblasti zemědělství a venkova dva fondy EU:

- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Územní působnost je pro celé území České republiky. Pro klasifikaci venkovských regionů používá EU metodiku OECD (viz kapitola 1.1). Program dále pracuje s vymezením venkovského prostoru ČR na příměstský, mezilehlý a odlehlý.

Propojení aspektů odvětvových hledisek s územními je cílem regionální politiky obsažené ve **Strategii regionálního rozvoje České republiky**, která vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR jako základního vládního dokumentu na období 2007 – 2013. V podmínkách ČR se regionální politika uplatňuje z úrovně EU vůči vybraným regionům NUTS 2, z úrovně ČR vůči vybraným státům podporovaným regionům (§4 zákona 248/2000 Sb.) a z úrovně krajů vůči vybraným regionům. Základními úrovněmi v regionálním rozvoji jsou zde:

- regiony soudržnosti (NUTS 2),
- kraje (NUTS 3) – vyšší územní samosprávné celky,
- okresy – regionální jednotky pro stanovení regionů se soustředěnou podporou státu,
- správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP),
- obce – obecní a městské úřady.

Vymezení venkova ani zde není jednoznačně stanoveno, zmiňuje se zde statistická hranice pro vymezení (obce do 2 000 obyvatel) a metodika OECD. Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) doplňuje tyto dvě kategorie ve Strategii regionálního rozvoje ČR o typologii **podle polohy** venkovských obcí a vymezuje tři typy venkovských oblastí:

- **příměstský venkov** – venkovské oblasti v zázemí velkých měst, jsou ovlivněny převážně suburbanizací a zaznamenávají výrazný nárůst své populace,

- **mezilehlý venkov** – průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center, ale s dobrým dopravním spojením, ve kterých se nachází rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí,
- **odlehlý venkov** – periferní venkovské oblasti, jsou řídko obydlené, izolované od spádových měst a hlavních dopravních sítí.

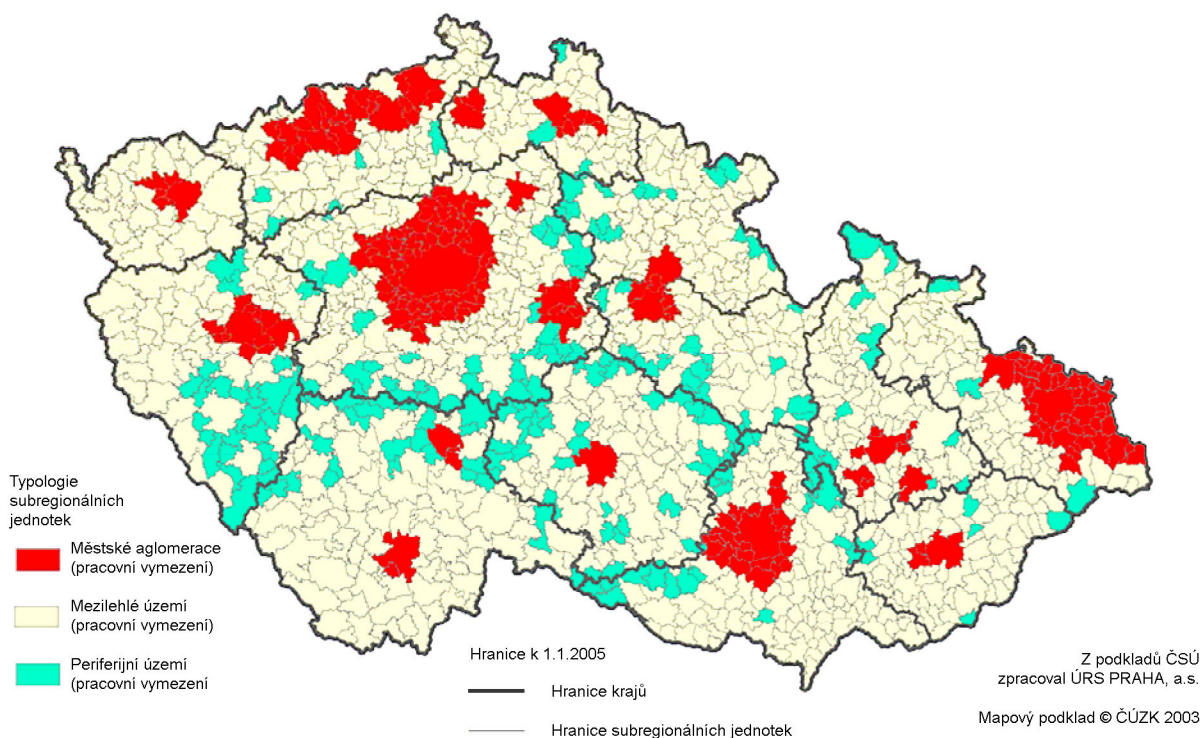
Program rozvoje venkova tyto kategorie blíže nespecifikuje a pouze **konstatuje současnou neexistenci jednoznačně přijatého vymezení venkovského prostoru**. Uvádí se, že je nutné využít pro jejich identifikaci územní jednotku nižší než jsou kraje nebo okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obcí s pověřeným obecním úřadem. Za nevhodnější podrobnou úroveň se považují malé subregionální jednotky (cca 1 000 – 3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Pomocí takto definovaných jednotek lze vymezit souvislejší území tří typů:

- za příměstský venkov lze považovat venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezených urbanizovaných území (s více než 50 000 obyvateli),
- odlehlý venkov zahrnuje zejména tzv. periferní území, tj. území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- mezilehlý prostor pak zahrnuje zbývající území ČR.

Dokument dále zmiňuje, že městské aglomerace a periferní území byly vymezeny v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace. V následující mapce pak uvádí pracovní podobu těchto vymezení:

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

(Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, listopad 2008 - mapa č. 5)

Dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 obsahuje na konci povinné **Ex ante hodnocení** (Příloha č. 14), v němž zpracovatelé mimo jiné zmiňují velmi podrobnou analýzu hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí i potenciálu pro rozvoj, jejímž základem byly rozsáhlé statistické informace Eurostatu, Českého statistického úřadu, FADN, Ministerstva zemědělství (MZe), Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a další šetření. Připomínají, že z hlediska metodického by bylo užitečné **pro vymezení venkovského prostoru prezentovat vliv dvojího vymezení venkovských obcí podle dvou kritérií – počtu obyvatel a hustoty zalidnění**. Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je menší než 2 000 a podle druhého kritéria obec, kde hustota zalidnění je menší než 150 obyvatel na km² (tato definice vychází z metodiky OECD). Dvourozměrné rozdělení četností obcí podle těchto kritérií dává informaci o počtu obcí splňujících obě kritéria a navrhuje, aby tyto obce byly zahrnuty do venkovských obcí s možností využívat programy rozvoje venkova.

Tématu venkova se dotýká i problematika **územního plánování**, která úzce souvisí s cíli regionální politiky a liší se pouze používanými nástroji, kterými jsou nástroje iniciační pro regionální politiku (dotace, podpory ve formě daňových úlev) a nástroje regulační, které převládají u územního plánování. Nový zákon o územním plánování zavedl novou kategorii **územně analytické podklady** (ÚAP) pro celé území ČR podle území správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jejich výstupem jsou jednak rozborů podmínek území pro udržitelný rozvoj a jednak souhrn problémů území k řešení.

1.3. Venkov a dokumenty na regionální úrovni

Programové dokumenty na úrovni regionů soudržnosti ČR tvoří sedm **Regionálních operačních programů** (ROP). Globální cíl ROP se zaměřuje na urychlení rozvoje regionů ČR a specifické cíle se již dotýkají priorit menších měst a venkova, např. podpora místních produktů, zvyšování hodnoty přírodního dědictví, cestovní ruch a zvyšování atraktivity území, podpora drobného zemědělského podnikání, ochrana rázu krajiny a další.

Pro Středočeský kraj je to **Regionální operační program NUTS II Střední Čechy pro období 2007 – 2013**, schválený Evropskou komisí v prosinci 2007. Problémy venkovského prostoru jsou charakterizovány pouze v obecné poloze a přesná definice venkova zde rovněž není uvedena.

Na rozdíl od tématických programů, které akcentují oborový přístup při řešení problémů, je v ROP NUTS II Střední Čechy uplatněn integrovaný přístup k územnímu rozvoji, tzn. podpora komplexního rozvoje území nebo jeho obnovy. Ve strategii ROP NUTS II Střední Čechy je také zdůrazněna urbánní dimenze, přičemž podpora sítě malých a středních měst jako pólů růstu venkovských oblastí sleduje požadavek harmonického a vyváženého rozvoje území. V neposlední řadě posiluje ROP NUTS II Střední Čechy uplatňování principu subsidiarity, neboť se zaměřuje zejména na řešení problémů, kterým čelí obce na místní úrovni.

Úloha kraje regionu NUTS II Střední Čechy spočívá zejména v koncepční a výkonné činnosti samosprávných orgánů v oblasti regionálního rozvoje. Pro zpracování ROP se čerpalo z platných strategických a programových materiálů kraje, jako jsou Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje a další sektorové či průřezové koncepční materiály.

Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje (PRUOSK) představuje strategický materiál, který byl schválen Zastupitelstvem Středočeského kraje v září 2006, a řeší komplexním způsobem rozvoj regionu v období 2007 – 2013. Jedním ze samostatných okruhů je Rozvoj venkova, multifunkčního zemědělství a lesního hospodářství. V rámci této oblasti jsou stanoveny následující strategické cíle (C.1 až C.5):

- Vyvážený rozvoj sídel
- Rozvoj zemědělství a lesnictví
- Pracovní příležitosti na venkově
- Služby na venkově
- Kulturní a společenský život na venkově

Středočeský kraj má vlastní dotační program s názvem **Program obnovy venkova**, ze kterého je rozvoj venkova podporován. Program obnovy venkova je programem v samostatné působnosti Středočeského kraje. V rámci dotačních titulů 1 a 3 může o podporu žádat obec do 2 000 obyvatel. V rámci dotačního titulu 2 mohou žádat svazky obcí, do nichž se za různými účely obce sdružují. Možnost zapojit se mají všechny obce kraje.

Z dalších dokumentů Středočeského kraje, které se týkají venkova, je možné uvést alespoň Koncepti ochrany přírody a krajiny Středočeského kraje v letech 2006 – 2016 (schválena usnesením Zastupitelstva kraje v dubnu 2006), Hodnocení stavu a vývoje kvantitativní ochrany zemědělské půdy ve Středočeském kraji a Program rozvoje lesního hospodářství Středočeského kraje do roku 2030.

1.4. Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova

Předkládaná publikace vychází z pilotní publikace Rozvoj venkova ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2006 (kód publikace 13-2110-07) a z publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006 (kód publikace e-1380-08). Cílem těchto publikací bylo mimo jiné nalézt nejhodnější metodu pro vymezení venkova v České republice pro účely srovnání pomocí statistických ukazatelů, a to jak pro mezikrajské srovnání, tak pro nejhodnější vymezení na úrovni daného kraje.

V první zmíněné publikaci bylo testováno šest různých variant vymezení venkovského prostoru, ve druhé publikaci k nim přibyla ještě jedna varianta založená na multikriteriálním vymezení venkova. Ta byla následně ještě rozšířena o vymezení přechodného prostoru mezi venkovem a městem, čímž vzniklo celkem 8 variant.

Každá z těchto variant má své výhody a nevýhody (blíže viz kapitola 4 publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006), žádná z nich není optimální. I přes veškeré snahy autorů o co nejlepší vymezení však vždy existují obce a území, jejichž zařazení mezi venkovský či městský prostor je sporné. Každé vymezení je svým způsobem účelové a není často vhodné pro odlišné účely. Toto omezení se týká i varianty vybrané pro mezikrajské srovnání v této publikaci (kap. 4). Společná varianta nutně vykazuje určité nepřesnosti na lokální úrovni, které lze významněji redukovat pouze na hierarchicky nižší úrovni výběru. Proto předkládaná publikace pracuje i s vymezením venkova na krajské úrovni (kap. 2), která mnohem více vyhovuje regionálním podmínkám či alespoň požadavkům krajských samospráv.

S ohledem na dostupnost statistických dat pro samotné vymezení i pro následnou analýzu vycházely všechny varianty z úrovně obcí. Za nižší územní jednotky jsou data dostupná pouze ze sčítání lidu, domů a bytů, které naposledy proběhlo v roce 2001. Nevýhodou využití úrovně obcí je například nemožnost oddělit některé odlehlejší části městských obcí s jednoznačně venkovským charakterem od městského prostoru a přiřadit je k prostoru venkovskému.

V celé publikaci je používán termín venkovský prostor, byť jde vlastně o určitou skupinu venkovských obcí. Nejde tedy ani tak o venkovské území jako spíše o množinu základních územně správních jednotek státu, které jsou v této publikaci posuzovány na základě dostupných statistických dat. Autoři jsou si vědomi, že pojem „venkovský prostor“ tím značně zjednodušují, a to především z důvodu jazykového a také proto, že venkovská sídla jsou svým způsobem neoddelitelná od své prostorové dimenze, tj. pevně svázána s územím, na kterém se nacházejí.

1.5. Varianta použitá pro mezikrajské srovnání v kapitole 4

Postavení venkova Středočeského kraje v porovnání s ostatními kraji České republiky je důležitou součástí komplexnějšího pohledu na venkov. K tomuto srovnání jsme využili poznatků získaných při tvorbě analýz o venkovu v rámci pracovní skupiny k přípravě analýz za poslední čtyři roky.

Pro mezikrajské srovnání v kapitole 4 byla vybrána varianta vymezení venkova, která vychází z praktických zkušeností nabytých při testování zvolených variant.

Pro určení optimální varianty vymezení venkova v České republice jsme v loňském roce oslovili odbornou veřejnost. Požádali jsme o vyjádření celkem 15 zástupců pracovišť výzkumných ústavů a vysokých škol, která se problematikou venkova na celostátní úrovni dlouhodobě zabývají. Mimo to jsme oslovili zástupce regionálních institucí v jednotlivých krajích a konzultovali jsme s nimi specifika vymezení venkova v příslušném kraji. Z této diskuze vyplynulo, že v České republice neexistuje jednotný názor na vymezení venkova, respektive venkovského a městského prostoru. Získaná stanoviska poskytla mnoho zajímavých a cenných poznatků, které byly využity při stanovení celostátního vymezení venkova pro účely této publikace. Z množství různých pohledů jsme se nakonec museli rozhodnout pro jedinou variantu, přičemž připouštíme, že existuje variant mnohem více. Proto jsme se soustředili na vybudování časových řad ukazatelů, které umožňují zobrazení dalších variant vymezení, protože jsou členěny až do úrovně obcí. Poznátka z odborné diskuze jsme samozřejmě rovněž využili v samotné analýze postavení venkova. Vymezení venkova pro účely porovnání jednotlivých krajů a popsání základních vývojových tendencí na venkově je provedeno pomocí následující definice (jedná se o modifikovanou variantu využitou v předešlých publikacích).

Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo vyššího územního celku.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007.

Podle tohoto vymezení patřilo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 91,8 % obcí, které představovaly 78,8 % výměry České republiky a v nichž žilo 29,8 % obyvatel.

Důvodů pro toto vymezení je několik. V české odborné literatuře se za venkovské obce zpravidla považují obce do 2 000 nebo (s ohledem na zákon o obcích) do 3 000 obyvatel. Tyto mezní hodnoty se také objevují v některých národních i regionálních programových dokumentech. Obce nad 3 000 obyvatel jsou zde považovány za jednoznačně městské, obce do 2 000 obyvatel za jednoznačně venkovské. Kritérium počtu obyvatel tedy zaručuje, že se do výběru nedostanou větší obce.

Ukazatel hustoty zalidnění je dalším základním kritériem používaným pro vymezování venkovských území, přestože je zásadně ovlivněn rozlohou obce a je vhodnější ho užít spíše pro vyšší územní jednotky; hraniční hodnota hustoty zalidnění 150 obyvatel/km² je ve shodě s definicí OECD. Kritérium hustoty zalidnění v tomto vymezení částečně zjemňuje jinak ostrou hranici mezi venkovskými a městskými obcemi a je zde využito pro zařazení obcí s velikostí od 2 000 do 3 000 obyvatel. Je vhodné např. pro obce, které mají sice více než 2 000 obyvatel, ale této hodnoty dosáhly jen díky velkému počtu místních částí, které jsou samostatnými sídelními útvary a nemají městský charakter. Na druhou stranu toto kritérium pomůže nezahrnout mezi venkovské ty obce, které jsou hustě osídlené a obvykle se nacházejí v nějakém urbanizovaném či suburbanizovaném prostoru.

Kritérium sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo vyššího územního celku signalizuje jistý spádový význam lokálního charakteru, který nelze při hledání rozdílu mezi městským a venkovským prostorem pominout. Nejedná se pouze o administrativní hledisko, v praxi bývá taková obec skutečným místním jádrem ve vícero ohledech.

Mezi nevýhody společné varianty vymezení venkova patří především vliv katastrální výměry na ukazatel hustoty zalidnění, který toto kritérium v mnoha případech značně zkresluje, případně nezohlednění architektonického rázu obce či dalších charakteristik a funkcí jednotlivých obcí. Pro mezikrajské srovnání se však tato metoda jeví jako dostatečně jednoduchá, jednoznačná a objektivní. Odlišný charakter obcí zařazených do venkovského prostoru na základě těchto jednoduchých kritérií navíc může zdůraznit rozdíly mezi jednotlivými regiony.

1.6. Varianta použitá pro hodnocení postavení venkova ve Středočeském kraji v kapitole 2

Ve fázi přípravy této publikace byla hledána varianta pro charakterizování venkova Středočeského kraje v kapitole 2. Varianta musela vycházet ze základního členění, být srozumitelná a zároveň použitelná v praxi, a to převážně pro regionální instituce. Proto byl výběr varianty, na základě které by se striktně vymezily obce do venkovského a městského prostoru, konzultován mimo jiné s pracovníky krajského úřadu.

I přes veškeré snahy zapojit co nejvíce ukazatelů a sestavit z nich odpovídající kritéria (multikritériální varianta), na základě nichž by došlo k objektivnímu vymezení venkovského prostoru, bylo rozhodnuto přiklonit se k jedné variantě, která vymezuje venkovský prostor jednoduchou formulí.

Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel. Hraniční počet obyvatel byl stanoven shodně s variantou v mezikrajském srovnání jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007.

Mezi **výhody** krajského vymezení patří častá použitelnost v praxi na úrovni veřejné správy a samosprávy. I přes veškerou snahu nalézt objektivnější způsob, aby bylo možno dobře vymezit venkov od městského prostoru, se dosud nenašla jiná varianta, která by uměla **nevyvratitelně** tyto prostory rozlišit a zároveň nepostrádala jistou dávkou jednoduchosti k tomu, aby mohla být zapamatovatelná a kdykoliv použita.

Hlavní **nevýhodou** krajské metody je její jednoduchost a neposuzování jiných indikátorů k vytvoření širšího pohledu na obec. Na základě multikritériálních hodnocení se může přesněji přiřadit bližší charakter dané obce.

Podle tohoto vymezení patřilo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 92,5 % obcí, které představovaly 82,7 % výměry Středočeského kraje a v nichž žilo 43,4 % obyvatel.

Při výběru varianty pro vymezení venkovského prostoru ve Středočeském kraji bylo důležité zvolit **časové hledisko stavu populace**, které by upřesnilo zařazení obce do příslušného prostoru. K diskusi se nabízely především varianty s bilancí obyvatelstva k určitému datu (počáteční, střední či konečný stav roku) nebo průměrná hodnota časového intervalu. Po poradě s příslušnými zástupci krajského úřadu bylo rozhodnuto o zohlednění víceletých stavů, které lépe posuzují dlouhodobý vývoj populace v jednotlivých obcích. Stejně jako u mezikrajské kapitoly, tak i v případě Středočeského kraje byla vybrána časová řada let 2003 až 2007 (počet obyvatel k 31. 12. daného roku) a následně spočtena průměrná hodnota stavu obyvatelstva. Výsledné rozdíly jsou patrné v Tab. 1.6.1.

Tab. 1.6.1 Obce Středočeského kraje v jednotlivých bilancích obyvatelstva

	počet obcí		
	krajská varianta: obyvatelstvo 2003 - 2007 (průměr k 31.12.)	obyvatelstvo k 31.12.2007	obyvatelstvo k 31.12.2008
venkovský prostor (V)	1 060	1 056	1 052
v městský prostor (M)	86	90	94
celkem	1 146	1 146	1 146

Díky suburbanizační tendenci a dynamickému nárůstu populace v obcích Středočeského kraje v zázemí hlavního města, jsou varianty s použitím počtu obyvatel k jinému datu oproti jiným krajům poměrně rozdílné. Pokud by byl použit ve variantě konečný stav za poslední rok z časového intervalu (tedy 31.12.2007), překonaly by limitní hranici venkovského prostoru, tj. 2 000 obyvatel, ještě obce Šestajovice, Velké Přílepy, Zeleneč a město Žebrák. Pokud byly použity výsledky z poslední dostupné bilance obyvatelstva, tedy k 31.12.2008, narostl by městský prostor navíc o obce Luštěnice, Vestec, Zdiby a město Týnec nad Labem.

Tab. 1.6.2 Obce venkovského prostoru Středočeského kraje s počtem obyvatel 2 000 a více v letech 2007 a 2008

název obce	SO ORP	SO POÚ	statut	obyvatelstvo 2003-2007 (průměr k 31.12.)	obyvatelstvo 31.12.2007	obyvatelstvo 31.12.2008
Luštěnice	Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	obec	1 690	1 948	2 012
Šestajovice	Brandýs n. Lab.-St.Bol.	Úvaly	obec	1 783	2 206	2 446
Týnec nad Labem	Kolín	Týnec nad Labem	město	1 915	1 986	2 006
Velké Přílepy	Černošice	Roztoky	obec	1 574	2 065	2 367
Vestec	Černošice	Jesenice	obec	1 546	1 923	2 078
Zdiby	Brandýs n. Lab.-St.Bol.	Odolena Voda	obec	1 582	1 898	2 280
Zeleneč	Brandýs n. Lab.-St.Bol.	Čelákovice	obec	1 936	2 355	2 634
Žebrák	Hořovice	Hořovice	město	1 985	2 046	2 081

Obcí s rozdílným zařazením do venkovského a městského prostoru podle krajské varianty mezi průměrným stavem obyvatelstva z let 2003 až 2007 a stavem z 31.12.2008 je celkem osm a z toho pět v okresech sousedících s hlavním městem. V České republice je obcí s obdobným přechodem celkem patnáct.

Porovnáme-li zařazení obcí ve Středočeském kraji podle republikového a krajského vymezení, nacházíme pouze několik rozdíků. Důvodem je především podobnost variant. Základem obou vymezení se stala hranice 2 000 trvale žijících obyvatel v obci v období let 2003 až 2007. V republikové variantě je navíc u obcí o velikosti v rozmezí 2 000 až 3 000 obyvatel zohledněno kritérium hustoty zalidnění. V devíti případech tak byla obec městského typu krajského významu zařazena do venkovského prostoru na úrovni ČR – jedná se o města Dolní Bousov, Městec Králové, Neveklov, Sedlec-Prčice, městyse Jince, Zlonice a obce Milín, Velim a Velké Popovice.

Tab. 1.6.3 Rozdíly v krajském a republikovém vymezení venkova u obcí Středočeského kraje

název obce	SO ORP	SO POÚ	statut	obyvatelstvo 2003-2007 (průměr k 31.12.)	hustota zalidnění (31.12.2008)	krajská varianta (kapitola 2)	republiková varianta (kapitola 4)
Dolní Bousov	Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	město	2 376	104	M	V
Jince	Příbram	Příbram	městys	2 176	147	M	V
Městec Králové	Poděbrady	Městec Králové	město	2 892	147	M	V
Milín	Příbram	Příbram	obec	2 072	88	M	V
Neveklov	Benešov	Benešov	město	2 388	45	M	V
Sedlec-Prčice	Sedlčany	Sedlčany	město	2 883	45	M	V
Velim	Kolín	Kolín	obec	2 041	133	M	V
Velké Popovice	Říčany	Říčany	obec	2 031	149	M	V
Zlonice	Slaný	Slaný	městys	2 244	145	M	V